

Poblet, senyor justicier, i els bandolers

VALENTÍ GUAL VILÀ

Des de la fundació a mitjan segle XII, la comunitat monàstica de Poblet va aconseguir a través de donacions, compres i permutes el control d'un vast territori (uns 600 quilòmetres quadrats) sobre el qual ostentava els drets derivats de la possessió feudal i de l'exercici de la justícia. La capacitat d'incidir i de regular l'aplicació de la normativa legal havia estat aconseguida per cessió o per compra de la monarquia, ja que la justícia era una regalia.

Poblet era senyor feudal d'una quarantena de pobles, molts dels quals localitzats a l'actual comarca de les Garrigues (on tenia possessió d'una dotzena de llocs). En aquells llocs, el tribunal de Poblet aplicava la justícia civil i la criminal. Un resultat de la darrera era la facultat de poder condemnar a pena capital per penjament a la forca: l'alta justícia. En tots els territoris que pertanyien a un senyor feudal la justícia reial no hi podia intervenir, a no ser que es tractés de casos de crims o delictes de lesa majestat.

Al segle XVI i la primera meitat del segle XVII, Catalunya va experimentar l'existència d'un bandolerisme potent. Més enllà de ser un fenomen anecdòtic, la lluita de bàndols i de faccions constitueix una pedra central de l'engranatge polític, social i econòmic del país. Les senyories feudals estaven complicades i implicades en el bandolerisme, i en ocasions n'eren fautores directes. El tribunal de Poblet rebia sovint les denúncies del procurador fiscal, i els batlles generals, primer, i els governadors generals, després, havien de procurar la captura de bandolers que havien deixat la seva petja en honors pobletans.

Com a resultat del treball de buidat de centenars de processos criminals conservats a l'Arxiu de Poblet (consultables a Justícia i Terra, Cossetània, 2003) tenim a l'abast desenes de causes judicials incoades contra "homes de seguida" i una vintena de condemnes de mort a la forca. A través de les pàgines que ens han llegat els escrivans dels documents, desfila amb tota la seva amplitud un ampli quadre de misèries humanes i un espectre de faltes i delictes que ateny tota la gamma. Trobem imputacions de robatori, de furt, de violació, de segrest, d'assassinat, d'homicidi, assalts a masies, a traginers, a viatgers... Condemnes de marques de lladre a l'esquena, de fuetades, d'assots, de desterrament de la senyoria, de mort a la forca per suspensió (llaç al coll fins que l'ànima se separi del cos). Als processos hi desfilen nois joves, carn de canó de les faccions armades que dividien el país, que després d'haver estat sotmesos a tortura (el poltre, la roda), haver confessat i haver delatat companys a la recerca d'un perdó remot escoltaven la sentència proferida en llatí agenollats, mig nus i amb un cos i una ànima desfets. Un món dur, implacable, en què

la justícia no duia cap bona als ulls; ni els plats de la balança pesaven el mateix, ni estaven equilibrats. Una justícia que actuava a títol sumari i a la recerca de l'exemplaritat, que per a un mateix delictes propiciava càstigs diversos segons si hom era natural de Catalunya o un immigrant occità.

Naturals i/o residents en llocs de la Conca de Barberà, hem documentat els homes de bàndol següents: Joan Font (de Llorac, 1571); Ferrando (de prop de Montblanc, 1576); Gabriel Blanc (de Saladern, vora Conesa, 1576, 1577, 1578); el seu germà (1578); Pasqual, àlies Cabot (de Sarral, 1576); Magí Sans, àlies l'escolà (de Segura, 1577); Joan dels Cavalls (criat del baró de Rocafort, 1577); Jaume Gallart, fill del sastre, àlies escarramans (de Vimbodí, 1624); Martinico, un esclau moret que servia a casa d'Hortensi de Castellví, de Montblanc (1624); Carles Pedregal (de Vimbodí, 1652); àlies paiaigua (de Sarral, 1652); Pau Sardà (de Blancafort, 1652); Jaume Vallverdú, àlies lo nino (de Senan, 1652). ■

POBLET

A l'altra pàgina, detall de la preciosa taula renaixentista *La processó de Dijous Sant*, atribuïda a Juan Pantoja de la Cruz (s. XVI). En ella hi podem apreciar en tot detall l'abat de Poblet Francesc Oliver i Boteller (1583-1598) que fou el 75è president de la Generalitat de Catalunya (1587 - 1588) i (1596 - 1598). Museu de Poblet.

A sota, dues rajoles de ceràmica del segle XVI corresponents als abats de Poblet Domènec Porta (1502-1526) i Pere Caixal (1526-1531). Museu de Poblet.